

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-109-09

Druk nr 2387
Warszawa, 23 września 2009 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks karny,
ustawy - Przepisy wprowadzające
Kodeks karny, ustawy - Kodeks
postępowania karnego oraz ustawy
o Policji.**

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Z poważaniem
wz. WICEPREZES RADY MINISTRÓW

(-) Waldemar Pawlak

U S T A W A

z dnia

**o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks karny,
ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o Policji**

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 113 otrzymuje brzmienie:

„Art. 113. Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa, ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego oraz cudzoziemca, którego nie postanowiono wydać, w razie popełnienia przez niego za granicą przestępstwa, do którego ścigania Rzeczpospolita Polska jest zobowiązana na mocy umowy międzynarodowej, lub przestępstwa określonego w Rzymskim Statucie Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzonym w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 78, poz. 708).”;

2) w art. 115:

a) w § 13 w pkt 8 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 9 w brzmieniu:

„9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.”,

b) po § 21 dodaje się § 22 i 23 w brzmieniu:

„§ 22. Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:

- 1) przemocy lub groźby bezprawnej,
- 2) uprowadzenia,
- 3) podstępu,

- 4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
- 5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
- 6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą

– w celu jej wyzyskania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1 – 6.

§ 23. Niewolnictwo jest stanem zależności, w którym człowiek jest traktowany jak przedmiot własności.”;

3) po art. 118 dodaje się art. 118a w brzmieniu:

„Art. 118a. § 1. Kto, biorąc udział w masowym lub systematycznym zamachu skierowanym przeciwko ludności cywilnej podjętym w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:

- 1) dopuszcza się zabójstwa,
- 2) powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka,
- 3) stwarza dla grupy ludności warunki życia grożące jej biologicznej egzystencji, w szczególności przez pozbawienie dostępu do żywności lub opieki medycznej, które są obliczone na jej wyniszczenie,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto, biorąc udział w masowym lub systematycznym zamachu skierowanym przeciwko ludności cywilnej podjętym w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:

- 1) powoduje oddanie osoby w stan niewolnictwa lub utrzymuje ją w tym stanie,

- 2) pozbawia osobę wolności na czas przekraczający 7 dni lub ze szczególnym udrczeniem,
- 3) stosuje tortury lub poddaje osobę okrutnemu lub nieludzkiemu traktowaniu,
- 4) przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza osobę do obcowania płciowego, poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności,
- 5) pozbawia wolności kobietę ciężarną, której zajście w ciążę nastąpiło na skutek przemocy, w zamiarze wpłynięcia na skład etniczny grupy ludności lub dokonania innych poważnych naruszeń prawa międzynarodowego, dokonuje przymusowej sterylizacji lub innej formy przemocy seksualnej porównywalnej wagi,
- 6) pozbawia osobę wolności i odmawia udzielenia informacji dotyczących tej osoby lub miejsca jej pobytu lub przekazuje nieprawdziwe informacje dotyczące tej osoby lub miejsca jej pobytu, w zamiarze pozbawienia takiej osoby ochrony prawnej przez dłuższy okres,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

§ 3. Kto, biorąc udział w masowym lub systematycznym zamachu skierowanym przeciwko ludności cywilnej podjętym w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:

- 1) naruszając prawo międzynarodowe zmusza osoby do zmiany ich zgodnego z prawem miejsca zamieszkania,
- 2) dopuszcza się poważnego prześladowania grupy osób z powodów uznanych za niedopuszczalne na podstawie prawa międzynarodowego, w szczególności politycznych, rasowych, narodowych, etnicznych, kulturowych, wyznaniowych lub z powodu bezwyznaniowości, światopoglądu lub płci, powodując pozbawienie praw podstawowych,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.”;

4) w art. 122 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kto w czasie działań zbrojnych atakuje miejscowość lub obiekt niebroniony, strefę sanitarną, zdemilitaryzowaną lub zneutralizowaną albo stosuje inny sposób walki zakazany przez prawo międzynarodowe,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.”;

5) art. 124 i 125 otrzymują brzmienie:

„Art. 124. § 1. Kto, naruszając prawo międzynarodowe, zmusza osoby wymienione w art. 123 § 1 do służby w nieprzyjacielskich siłach zbrojnych lub do uczestnictwa w działaniach zbrojnych skierowanych przeciwko własnemu krajowi, stosuje kary cielesne, przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza te osoby do obcowania płciowego, poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, dopuszcza się zamachu na godność osobistą, w szczególności poniżającego i upokarzającego traktowania, pozbawia wolności, pozbawia prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu albo ogranicza prawo tych osób do obrony w postępowaniu karnym, ogłasza prawa lub roszczenia obywateli strony przeciwnej za wygasłe, zawieszane lub niedopuszczalne do dochodzenia przed sądem,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, naruszając prawo międzynarodowe, opóźnia repatriację jeńców wojennych lub osób cywilnych, dokonuje przemieszczenia, przesiedlenia lub deportacji ludności cywilnej, wciela, werbuje do sił zbrojnych osoby poniżej 18 roku życia lub faktycznie używa takich osób w działaniach zbrojnych.

Art. 125. § 1. Kto, na obszarze okupowanym, zajęтым lub na którym toczą się działania zbrojne, naruszając prawo międzynarodowe, niszczy, uszkadza, zabiera lub przywłaszcza mienie albo dobro kultury,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli czyn dotyczy mienia znacznej wartości albo dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.”;

6) po art. 126 dodaje się art. 126a i 126b w brzmieniu:

„Art. 126a. Kto publicznie nawołuje do popełnienia czynu określonego w art. 118, art. 118a, art. 120 – 125 lub publicznie pochwała popełnienie czynu określonego w art. 117 § 1, art. 118, art. 118a lub art. 119 – 125,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 126b. § 1. Kto, nie dopełniając obowiązku należytej kontroli, dopuszcza do popełnienia czynu określonego w art. 118 – 126a przez osobę pozostającą pod jego faktyczną władzą lub kontrolą,

podlega karze określonej w tych przepisach.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie,
podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”;

7) po art. 189 dodaje się art. 189a w brzmieniu:

„Art. 189a. § 1. Kto dopuszcza się handlu ludźmi,
podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1,
podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zajmuje się organizowaniem adopcji dzieci wbrew przepisom ustawy,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”;

8) w art. 204 uchyla się § 4;

9) w art. 232 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:

„§ 2. Tej samej karze podlega sprawca przestępstwa określonego w § 1, popełnionego na szkodę międzynarodowego trybunału karnego lub jego organu działającego na podstawie umowy międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo powołanego przez organizację międzynarodową ukonstytuowaną umową ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską.”;

10) w art. 240 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu, usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, 118a, 120 – 124, 127, 128, 130, 134,

140, 148, 163, 166, art. 189a § 1, 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.”;

11) po art. 247 dodaje się art. 247a w brzmieniu:

„Art. 247a. Przepisy art. 233 – 237 oraz art. 239, 245 i 246 stosuje się odpowiednio do czynu popełnionego w związku z postępowaniem przed międzynarodowym trybunałem karnym lub jego organem działającym na podstawie umowy międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo powołanym przez organizację międzynarodową ukonstytuowaną umową ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską.”;

12) uchyla się art. 253.

Art. 2. W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277, z późn. zm.²⁾) w art. 19 w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) określonych w art. 134, art. 135 § 1, art. 136 § 1, art. 156 § 1 i 3, art. 163 § 1 i 3, art. 164 § 1, art. 165 § 1 i 3, art. 166, art. 167, art. 173 § 1 i 3, art. 189, art. 189a, art. 200, art. 223, art. 228 § 1 i 3 – 5, art. 229 § 1 i 3 – 5, art. 230 § 1, art. 230a § 1, art. 231 § 2, art. 232, art. 245, art. 246, art. 252 § 1 – 3, art. 258, art. 269, art. 280 – 282, art. 285 § 1, art. 286 § 1, art. 296 § 1 – 3, art. 296a § 1, 2 i 4, art. 296b § 1 i 2, art. 299 § 1 – 6 oraz w art. 310 § 1, 2 i 4 Kodeksu karnego.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554, z późn. zm.³⁾) art. 8 otrzymuje brzmienie:

„Art. 8. Kto powoduje oddanie osoby w stan niewolnictwa lub utrzymuje ją w tym stanie albo uprawia handel niewolnikami,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.⁴⁾) w art. 25 w § 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) o występki określone w rozdziałach XVI i XVII oraz w art. 140 – 142, art. 148 § 4, art. 149, art. 150 § 1, art. 151 – 154, art. 156 § 3, art. 158 § 3, art. 163 § 3 i 4, art. 165 § 1, 3 i 4, art. 166 § 1, art. 173 § 3 i 4, art. 185 § 2, art. 189a § 2 i 3, art. 210 § 2, art. 252, art. 258 § 1 – 3, art. 265 § 1 i 2, art. 269, art. 278 § 1 i 2 w zw. z art. 294, art. 284 § 1 i 2 w zw. z art. 294, art. 286 § 1 w zw. z art. 294, art. 287 § 1 w zw. z art. 294, art. 296 § 3 oraz art. 299 Kodeksu karnego,”.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426, z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859 i Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080 i Nr 214, poz. 1344 oraz z 2009 r. Nr 62, poz. 504.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 57, poz. 390, Nr 120, poz. 818, Nr 140, poz. 981 i Nr 165, poz. 1170, z 2008 r. Nr 86, poz. 521, Nr 171, poz. 1065 i Nr 237, poz. 1651 oraz z 2009 r. Nr 22, poz. 120, Nr 62, poz. 504, Nr 85, poz. 716, Nr 98, poz. 817 i Nr 115, poz. 959.

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1083, z 1998 r. Nr 113, poz. 715 oraz z 2009 r. Nr 141, poz. 1149.

⁴⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802, Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651 oraz z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585 i Nr 85, poz. 716.

UZASADNIENIE

Celem projektowanej ustawy jest wprowadzenie do polskiego Kodeksu karnego nowych typów czynów zabronionych, nawiązujących do karnomaterialnych przepisów Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego z dnia 17 lipca 1998 r., w tym zbrodni przeciwko ludzkości i niektórych zbrodni wojennych oraz wprowadzenie do Kodeksu karnego definicji pojęcia „handel ludźmi”, wynikającej z ratyfikowanego przez Polskę w dniu 18 sierpnia 2003 r. Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, zwanego powszechnie protokołem z Palermo (Dz. U. z 2005 r. Nr 18, poz. 160), uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 18, poz. 158), Decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz. Urz. WE L 203 z dnia 1 sierpnia 2002 r.), a także Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzonej w Warszawie dnia 16 maja 2005 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 20, poz. 107).

W dniu 1 lipca 2002 r. wszedł w życie Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, zwany dalej „Statutem”, który jest umową międzynarodową. Polska ratyfikowała Statut w dniu 12 listopada 2001 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 78, poz. 708).

Analiza obowiązujących w Polsce regulacji prawnych przewidujących odpowiedzialność karną za przestępstwa przeciwko pokojowi, przestępstwa przeciwko ludzkości oraz przestępstwa wojenne prowadzi do wniosku, iż nie w pełni odpowiadają one tym zachowaniom, które na podstawie Statutu zostały poddane kognicji Trybunału. Dotyczy to w szczególności niektórych postaci zbrodni przeciwko ludzkości, określonych w art. 7 Statutu, niektórych zbrodni wojennych, form popełnienia przestępstwa, a także odpowiedzialności karnej osoby sprawującej kontrolę nad siłami zbrojnymi (dowódca) lub innych przełożonych (art. 28 Statutu).

Statut określa typy przestępstw obejmujących zbrodnię ludobójstwa (art. 6), zbrodnie przeciwko ludzkości (art. 7), zbrodnie wojenne (art. 8). Zbrodnia ludobójstwa odzwierciedlona jest już w rozdziale XVI Kodeksu karnego (art. 118 K.k.). W znacznym zakresie zostały do Kodeksu karnego wprowadzone zbrodnie wojenne (m.in. art. 122, 123, 124, 125 oraz 126 K.k.). Są to przestępstwa o podwójnej bezprawności

ze względu na odwołanie się wśród znamion czynu do przepisów prawa międzynarodowego. Projektowane przepisy natomiast nawiązują do typów zbrodni określonych w art. 7 Statutu, tj. zbrodni przeciwko ludzkości, niektórych zbrodni wojennych, dotychczas nieujętych w Kodeksie karnym, a także zasad odpowiedzialności karnej osoby sprawującej kontrolę nad siłami zbrojnymi (dowódca) lub innych przełożonych. Propozycje zmian realizują również nałożony przez art. 70 ust. 4a Statutu obowiązek kryminalizacji zachowań przeciwko wymiarowi sprawiedliwości sprawowanemu przez MTK. Zdaniem projektodawcy proponowane regulacje wraz z obecnie obowiązującymi przepisami rozdziału XVI Kodeksu karnego w sposób niemalże całkowity będą odzwierciedlać typy zbrodni określonych w Statucie, a dzięki temu zapewniać właściwość sądów polskich wobec sprawców takich przestępstw.

Jedną z najważniejszych zasad wyrażonych w Statucie jest zasada komplementarności. Oznacza ona, że pierwszeństwo w wykonywaniu jurysdykcji w stosunku do przestępstw objętych Statutem posiadają krajowe sądy karne. W przypadku jednak, gdy państwo nie wyraża woli (ang. unwilling) lub jest niezdolne (ang. unable) do przeprowadzenia postępowania karnego, jurysdykcję w tej sprawie może przejąć Trybunał. Z tego względu istotne jest wprowadzenie do Kodeksu karnego projektowanych typów czynów zabronionych nawiązujących do określonych w Statucie zbrodni przeciwko ludzkości oraz zbrodni wojennych. Umożliwi to rozszerzenie jurysdykcji krajowej w odniesieniu do tych czynów. Należy także mieć na uwadze fakt, że zawarte w Statucie definicje zbrodni stanowią obecnie międzynarodowy standard, do którego powinno zostać dostosowane ustawodawstwo polskie.

Założeniem przyjętym w toku kształtowania objętych projektem rozwiązań było określenie znamion projektowanych typów czynów zabronionych w taki sposób, aby były one tożsame lub możliwie wiernie odzwierciedlały znamiona czynów występujących w Statucie. Nie zawsze jednak było to możliwe. Jedną z podstawowych zasad prawa karnego, mającą pierwszoplanowe znaczenie gwarancyjne, jest bowiem zasada dostatecznej określoności typów czynów zabronionych (*nullum crimen sine lege certa*), która nakłada na ustawodawcę obowiązek zachowania maksymalnej precyzji w procesie projektowania przepisów karnych, prowadzący do rezultatu umożliwiającego jednoznaczne rozróżnienie zachowań karalnych od zachowań niekaralnych, zaś w klasie zachowań karalnych – jednoznaczne rozróżnienie zachowań realizujących znamiona poszczególnych typów przestępstw. Statut w swoich przepisach posługuje się natomiast niejednokrotnie pojęciami niedostatecznie dookreślonymi, wieloznacznymi, nieprecyzyjnymi lub nieznanymi polskiemu Kodeksowi karnemu jak

i tradycji prawnej, które tym samym stwarzają zasadnicze trudności w zakresie ich wiernego odzwierciedlenia w projektowanych przepisach lub zgoła takie odzwierciedlenie uniemożliwiają. Mowa tu m.in. o zbrodni „apartheidu” (art. 7 ust. 1 lit. j Statutu) oraz zbrodni obejmującej „inne nieludzkie czyny o podobnym charakterze” (art. 7 ust. 1 lit. k Statutu).

Należy podkreślić, że projektodawca starał się odzwierciedlić w Kodeksie karnym wszystkie postacie zbrodni występujące w Statucie tak, aby wykluczyć jurysdykcję Trybunału MTK w sprawach obywateli polskich. Nie można jednak całkowicie wykluczyć jurysdykcji Trybunału ze względu na nieprecyzyjność opisu typów zbrodni statutowych (m.in. zbrodnia „apartheidu” (art. 7 ust. 1 lit. j Statutu, a także zbrodnia obejmująca „inne nieludzkie czyny o podobnym charakterze” (art. 7 ust. 1 lit. k Statutu)). Wskazać należy, że interpretacja nieostrych pojęć występujących w Statucie nie była możliwa na obecnym wstępnym etapie funkcjonowania MTK z uwagi na brak jego dorobku orzeczniczego. Nie można wykluczyć, że Trybunał, stosując przepisy Statutu, dokona wykładni, która nie znajdzie odzwierciedlenia w projektowanych obecnie przepisach K.k.

Należy podkreślić również, że dla sprawnego działania zasady komplementarności istotne jest precyzyjne określenie w projekcie zakresu penalizacji tak, aby Międzynarodowy Trybunał Karny mógł jednoznacznie ocenić w jakim zakresie przestępstwo stanowiło przedmiot postępowania przed sądem polskim. Dlatego w niektórych przypadkach projektowane typy czynów zabronionych, oddając ratio legis zbrodni statutowych, różnią się od nich w swym opisie, bowiem posługują się pojęciami znanymi Kodeksowi karnemu, które zostały przez lata dodatkowo wsparte dorobkiem orzecznictwa sądowego, a tym samym ich wykładnia nie budzi wątpliwości. Mowa tu m.in. o projektowanym art. 118a § 2 ust. 2 K.k., obejmującym zbrodnię pozbawienia wolności na czas przekraczający 7 dni lub ze szczególnym udręczeniem. Przepis ten odzwierciedla art. 7 ust. 1 lit. e Statutu i odnosi się do zbrodni „uwięzienia lub innego dotkliwego pozbawienia wolności fizycznej z naruszeniem podstawowych reguł prawa międzynarodowego”.

Z tej samej przyczyny, gdy Statut w sposób nieprecyzyjny określił poszczególne elementy definiujące typy przestępstw (zbrodnia „apartheidu”) zrezygnowano z objęcia projektem unormowań odpowiadających tym zapisom Statutu. Odnosząc się do czynów noszących cechy apartheidu wydaje się, iż wystarczające jest w tym zakresie odwołanie do innych postaci zbrodni przeciwko ludzkości, a także typów przestępstw określonych w Kodeksie karnym. Sąd, dokonując kwalifikacji prawnej zachowań noszących cechy zbrodni apartheidu, będzie mógł stosować instytucję kumulatywnego zbiegu przepisów

występujących de lege lata w Kodeksie karnym. W art. 7 ust 1 lit. k Statutu zbrodnie przeciwko ludzkości została określona przy posłużeniu się wielokrotnie ocennym i nieprecyzyjnym sformułowaniem „innych nieludzkich czynów o podobnym charakterze celowo powodujące ogromne cierpienia lub poważne uszkodzenia ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego”, zbrodnie ta nie mogła zostać wprowadzona do Kodeksu karnego jako nowy typ przestępstwa. Określony w Statucie czyn znajdzie jednak w istotnym zakresie odzwierciedlenie w Kodeksie karnym w postaci zbrodni przeciwko ludzkości polegającej na spowodowaniu ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (projektowany art. 118a § 1 pkt 2 K.k.) oraz typu czynu zabronionego polegającego na okrutnym lub nieludzkim traktowaniu (projektowany art. 118a § 2 pkt 3 K.k.).

Zdarza się również tak, że projektodawcy, odzwierciedlając w Kodeksie karnym zbrodnie określone w Statucie, przyjęli odpowiedzialność sprawcy w zakresie węższym niż to wynika ze Statutu z uwagi na obowiązującą w prawie polskim zasadę indywidualizacji odpowiedzialności karnej. Zagadnienie to dotyczy art. 28 Statutu, który zostanie omówiony w dalszej części uzasadnienia.

Ponadto, gdy w projektowanych przepisach zostały odzwierciedlone postacie zbrodni zawierające znamiona obecnie nie występujące w Kodeksie karnym przy stosowaniu projektowanego przepisu celowe będzie odwołanie się do definicji tego pojęcia określonej w Statucie, orzecznictwa międzynarodowych trybunałów karnych oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego. Przykładem jest projektowany art. 118a § 3 pkt 2 K.k., odzwierciedlający zbrodnię występującą w art. 7 ust. 1 h Statutu, zawierający znamię „poważne prześladowanie”. Wprawdzie pojęcie prześladowania zostało po raz pierwszy zdefiniowane na gruncie prawa międzynarodowego w Statucie, występowało już wcześniej w dokumentach prawa międzynarodowego m.in. w Karcie Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze (Dz. U. z 1947 r. Nr 63, poz. 367) oraz w Statutach: Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii (MTKJ) (art. 5h) i Międzynarodowego Trybunału Karnego dla Ruandy (MTKR) (art. 3h). Orzecznictwo międzynarodowych trybunałów karnych (MTKJ i MTKR) dookreśla zakres zbrodni prześladowania (sprawa Kupreškić, Kordić i Čerkez), precyzując jednocześnie pojęcie „poważne prześladowanie” (sprawa Tadić) oraz „pozbawianie praw podstawowych” (sprawa Blaskić). Pomimo braku w Kodeksie karnym definicji pojęcia „poważnego prześladowania” istnieje bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące wykładni pojęcia „osób prześladowanych”. Dekret o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy

winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz zdrajców Narodu Polskiego z dnia 31 grudnia 1944 r. (Dz. U. z 1944 r. Nr 4, poz. 16) w art. 1 pkt 2 przewidywał odpowiedzialność karną za zbrodnię wojenną polegającą na działaniu na szkodę osób, które ze względów politycznych, narodowościowych, wyznaniowych lub rasowych są poszukiwane lub prześladowane, przez ich wskazanie i ujęcie.

Należy jednocześnie zwrócić uwagę na fakt, iż w niektórych wypadkach projektowane przepisy przewidują szerszy zakres odpowiedzialności karnej niż uregulowania Statutu. Dotyczy to m.in. strony podmiotowej czynu. Statut w tym zakresie przewiduje odpowiedzialność karną osoby wyłącznie wówczas, gdy świadomie i z zamiarem popełnienia zbrodni realizuje jej znamiona, o ile Statut nie stanowi inaczej (art. 30 Statutu). W literaturze spotyka się poglądy zakładające, że Statut dopuszcza popełnienie przestępstw zarówno z zamiarem bezpośrednim, jak i z zamiarem ewentualnym, jak i takie, które wykluczają zamiar ewentualny. Zgłaszana jest również koncepcja pośrednia, wykluczająca zamiar ewentualny w odniesieniu do skutku, natomiast dopuszczająca zamiar ewentualny w odniesieniu do pozostałych znamion przestępstwa (A. Cassese, P. Gaeta, J.R.W.D. Jones; *The Rome Statute of the International Criminal Court: a Commentary*, Oxford University Press, 2002 r., str. 932).

Z uwagi na wyżej wskazane wątpliwości, w projekcie przyjęto ostatecznie założenie, że zbrodni określonych w Statucie można dopuścić się zarówno z zamiarem bezpośrednim, jak i zamiarem ewentualnym, a tym samym brak podstaw do eliminowania – w zakresie projektowanych typów czynów – odpowiedzialności sprawcy działającego z zamiarem ewentualnym. Nie można wykluczyć, że Trybunał w swej wykładni przyjmie zawężającą interpretację art. 30 Statutu, ograniczającą stronę podmiotową do zamiaru bezpośredniego. Nie będzie to miało wpływu na jurysdykcję sądów polskich, albowiem prawo krajowe może przewidywać szerszy zakres odpowiedzialności karnej niż Statut MTK. Należy przy tym pamiętać, że Trybunał stosuje zarówno przepisy samego Statutu, jak i „zasady i reguły prawa międzynarodowego” (art. 21 Statutu), zatem elementy te są również brane przez Trybunał pod uwagę przy decydowaniu, czy dane państwo w sposób prawidłowy wykonywało swoją jurysdykcję w odniesieniu do przestępstw ludobójstwa, przestępstw przeciwko ludzkości oraz przestępstw wojennych, co będzie miało znaczenie przy ocenie, czy było zatem „niezdolne” do rzetelnego prowadzenia postępowania karnego, lub nie wyrażało takiej woli w rozumieniu art. 17 Statutu.

Kolejnym przykładem wskazującym na rozszerzenie zakresu odpowiedzialności karnej w odniesieniu do wymogów statutowych są projektowane art. 118a § 1 ust. 2 i art. 118a § 2 ust 3 K.k., które odzwierciedlają art. 7 ust. 1 lit. k Statutu. Przepis ten dotyczy zbrodni polegającej na popełnieniu „innych nieludzkich czynów o podobnym charakterze celowo powodujące ogromne cierpienia lub poważne uszkodzenia ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego.” Z uwagi na brak precyzji elementów definiujących ten typ przestępstwa projektowane przepisy art. 118a § 1 ust. 2 i art. 118a § 2 ust 3 K.k. nie wymagają działania z zamiarem bezpośrednim, jak również powiązania zachowania polegającego na spowodowaniu ciężkiego uszczerbku na zdrowiu z poddaniem osoby okrutnemu lub nieludzkiemu traktowaniu.

Wydaje się jednak, że projektowane typy czynów, wsparte pozostałymi obowiązującymi przepisami Kodeksu karnego, powinny zapewnić niemal pełny zakres jurysdykcji polskich sądów w takich sprawach. Należy wskazać, że sprawca przestępstwa określonego w Statucie, którego zachowanie zrealizuje znamiona zbrodni odzwierciedlonej w Kodeksie karnym, będzie podlegał jurysdykcji sądów polskich. Opis przestępczego zachowania sprawcy będzie następował poprzez przywołanie odpowiedniego przepisu z rozdziału XVI oraz ewentualnie przepisu karnego występującego w innym rozdziale Kodeksu karnego, którego znamiona sprawca swym zachowaniem wypełnił. Natomiast w przypadku, gdy okaże się, że popełniono zbrodnię określoną w Statucie, która nie będzie miała swego pełnego odzwierciedlenia w Kodeksie karnym, Międzynarodowy Trybunał Karny będzie władny taki czyn objąć swoją jurysdykcją.

Przy opracowywaniu zmian objętych niniejszym projektem, w szczególności tam, gdzie przepisy Statutu wymagały interpretacji, uwzględniono orzecznictwo trybunałów ad hoc: ICTY (dla byłej Jugosławii), ICTR (dla Ruandy), oraz normy prawa norymberskiego, jak również istniejącą w tym zakresie doktrynę prawa karnego międzynarodowego.

Szczegółowe uwagi dotyczące proponowanych zmian.

1. Zasada jurysdykcji uniwersalnej

Projekt przewiduje zmianę art. 113 K.k., polegającą na objęciu zakresem tego przepisu również przestępstw objętych Statutem.

Art. 113 K.k. dotyczy wyłącznie przestępstw, do których ścigania Polska jest zobowiązana na podstawie umów międzynarodowych. Konieczność uzupełnienia

art. 113 K.k. wynika ze specyfiki umowy międzynarodowej, jaką jest Statut. Nie nakłada on bowiem na państwa-strony obowiązku wprowadzenia karalności przestępstw objętych Statutem. Konsekwencją braku implementacji do prawa wewnętrznego przepisów art. 6 – 8 Statutu jest wyłączna jurysdykcja Trybunału w zakresie tych przestępstw.

Nowelizacja ma na celu ochronę polskich obywateli, którzy popełnili przestępstwa poza granicami Polski, i nie jest spełniony warunek podwójnej karalności (jest to warunek konieczny z art. 111 K.k.), a do ścigania przestępstwa Polska nie jest obowiązana na podstawie umowy międzynarodowej. Ponieważ doktryna przyjmuje, że Statut kryminalizuje również nowe przestępstwa nieznane prawu karnemu międzynarodowemu (m.in. przestępstwa seksualne, wymuszone zaginięcia osób) konieczne było uzupełnienie art. 113 K.k. w taki sposób, aby jurysdykcja sądów polskich mogła objąć również te nowe przestępstwa.

Należy zachować wprowadzony Kodeksem karnym z 1997 r. warunek obecności sprawcy w Polsce i braku decyzji o jego wydaniu. Po pierwsze dlatego, że państwa stopniowo odchodzą od zasady jurysdykcji uniwersalnej absolutnej (np. Belgia), a zasada ta poddawana jest krytyce również w polskiej nauce prawa, po drugie zaś ze względów praktycznych: brak warunku obecności sprawcy w Polsce przy istnieniu zasady legalizmu ścigania przestępstw oznaczałoby obowiązek wszczynania w Polsce postępowania karnego w każdym przypadku popełnienia przez cudzoziemca za granicą przestępstwa konwencyjnego, niezależnie od tego gdzie sprawca przebywa, co prowadziłoby do nazbyt szeroko zakreślonej jurysdykcji polskiego wymiaru sprawiedliwości.

2. Objęcie pojęciem „funkcjonariusz publiczny” osób będących pracownikami Międzynarodowego Trybunału Karnego

Art. 70 Statutu przewiduje kryminalizację szeregu zachowań godzących w sprawowany przez Trybunał wymiar sprawiedliwości, wymierzonych przeciwko urzędnikom Trybunału. Aby uniknąć konieczności wprowadzenia do Kodeksu karnego odrębnych typów przestępstw przeciwko urzędnikom Międzynarodowego Trybunału Karnego, a także zachować wewnętrzną spójność przepisów tego kodeksu, zaproponowano poszerzenie normatywnej definicji pojęcia „funkcjonariusz publiczny” również na „pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe”. W ten sposób zachowania opisane w art. 70 Statutu będą kryminalizowane

w oparciu o istniejące przepisy dotyczące funkcjonariuszy publicznych (zawarte przede wszystkim w rozdziale XXIX Kodeksu karnego). Ochroną projektowanego przepisu zostaną objęci również urzędnicy pozostałych międzynarodowych trybunałów karnych.

3. Ludobójstwo, przestępstwa przeciwko ludzkości, przestępstwa wojenne (art. 6, 7, 8 Statutu)

Zbrodnia ludobójstwa określona w art. 6 Statutu odpowiada definicji tego przestępstwa występującej w Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa z dnia 9 grudnia 1948 r. (Dz. U. z 1952 r. Nr 2, poz. 9), którą Polska implementowała, wprowadzając przepis art. 118 do Kodeksu karnego. Przepis art. 118 K.k. w pełni odpowiada zakresowi przestępstwa określonego w art. 6 Statutu, nie zachodzi zatem w tym zakresie potrzeba wprowadzania zmian.

W art. 7 Statutu zostały uregulowane przestępstwa przeciwko ludzkości. Kodeks karny w rozdziale XVI, grupującym przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne, nie zawiera przepisów, których zakres odpowiadałby przestępstwom określonym w art. 7 Statutu. W prawie karnym międzynarodowym przyjmuje się, że dany czyn można uznać za przestępstwo przeciwko ludzkości, jeżeli stanowi część polityki państwa (ang. governmental policy) albo zakrojonej na szeroką skalę lub systematycznej praktyki (ang. widespread or systematic practice – termin ten odnosi się do organizacji lub grupy politycznej). Statut posługuje się na oznaczenie tego elementu przestępstw przeciwko ludzkości sformułowaniem „zakrojony na szeroką skalę” (ang. widespread) lub „systematyczny” (ang. systematic) atak, definiując jednocześnie atak jako „wielokrotne dopuszczanie się czynów określonych w art. 7 ust. 1 w wykonaniu lub dla wsparcia polityki państwa lub organizacji, zakładającej dokonanie takiego ataku”. Ten element przestępstw przeciwko ludzkości został uwzględniony w projekcie w art. 118a § 1, 2 i 3 (zdania wstępne).

W zaproponowanym art. 118a § 1, 2 i 3 nie użyto wyrazu „atak”, które występuje w art. 7 Statutu, uwzględniono jednak definicję tego pojęcia z art. 7 ust. 2a Statutu. Wyraz „atak” ma bowiem wyraźne konotacje militarne, natomiast zbrodnie przeciwko ludzkości nie muszą być popełniane w ramach konfliktów zbrojnych. Wprawdzie przestępstwa przeciwko ludzkości wywodzą się z okresu wojny, niemniej jednak po 1945 r. w prawie karnym międzynarodowym zaczęto odchodzić od konieczności istnienia kontekstu konfliktu zbrojnego jako znamienia tego typu przestępstw, w tym zakresie prawo karne

międzynarodowe przeszło bowiem ewolucję i obecnie uznaje się, że tego typu czyny mogą być popełnione zarówno w okresie wojny, jak i w czasie pokoju.

Z powyższych względów w projekcie zamiast wyrazu „atak” posłużono się wyrazem „zamach” w roli znamienia projektowanych nowych typów przestępstw.

Występujące w projektowanym art. 118a § 2 pkt 2 K.k. pojęcie „pozbawienie wolności” obejmuje określoną w art. 5 ust. 1 lit. e Statutu zbrodnię uwięzienia (imprisonment) lub innego dotkliwego pozbawienia wolności fizycznej z naruszeniem podstawowych reguł prawa międzynarodowego, a ponadto ma ten walor, że występuje w obowiązujących przepisach Kodeksu karnego.

Jednym ze znamion projektowanego art. 118a § 2 pkt 2 K.k. są tortury. Jest to pojęcie występujące również w obecnym art. 123 § 2 K.k. Pojęcie tortur z art. 7 ust. 2 lit. e Statutu jest szersze niż przyjęte na gruncie umów międzynarodowych z zakresu praw człowieka, gdzie przyjęto, że konieczne jest, aby w przestępstwo tortur zaangażowany był funkcjonariusz publiczny (public official). Natomiast art. 7 ust. 2 lit. e Statutu tego znamienia nie wymaga. Odzwierciedla to w pełni projekt w art. 118a § 2 pkt 2. Nie jest więc konieczne wprowadzanie normatywnej definicji pojęcia „tortury” na potrzeby rozdziału XVI Kodeksu karnego, bowiem systematyka kodeksowa wskazuje, że ustawodawca posługuje się pojęciem tortur jedynie w tym rozdziale, a zatem w kontekście przestępstw przeciwko ludzkości oraz prawa humanitarnego.

W projekcie odrębnie spenalizowano zbrodnię spowodowania „ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka” (art. 118a § 1 ust. 2 K.k.) oraz zbrodnię polegającą na „poddaniu osoby okrutnemu lub nieludzkiemu traktowaniu” (art. 118a § 2 ust. 3 K.k.). Oba typy wymienionych przestępstw odzwierciedlają zbrodnię określoną w art. 7 ust. 1 lit. k Statutu. Przepis ten dotyczy zbrodni polegającej na popełnieniu „innych nieludzkich czynów o podobnym charakterze celowo powodujące ogromne cierpienia lub poważne uszkodzenia ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego.” Umieszczenie znamion tej zbrodni w dwóch jednostkach redakcyjnych pozwoliło na zróżnicowanie wysokości zagrożenia ustawowego w obu wypadkach. Taka gradacja odpowiedzialności karnej we wskazanych sytuacjach jest uzasadniona zarówno racjami aksjologicznymi, jak i kryminalnopolitycznymi, przemawiającymi za tym, aby sprawca zbrodni polegającej na spowodowaniu ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka, a więc prowadzącej do rezultatów zazwyczaj nieodwracalnych, odpowiadał na podstawie przepisu zagrożonego sankcją surowszą, niż

sprawca czynu polegającego na „poddaniu osoby okrutnemu lub niehumanitarnemu traktowaniu”, nie niosącego za sobą skutku w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka.

Odnosząc się do typizacji zbrodni wojennych należy wskazać, że zasadniczo odpowiada ona temu zakresowi kryminalizacji, który już obecnie ujęty jest w rozdziale XVI Kodeksu karnego. Dotyczy to w szczególności kazuistycznego opisu w Statucie niedozwolonych metod (sposobów) i środków walki. Kodeks karny kwestie tę reguluje w sposób syntetyczny, odsyłając do zakazów określonych w prawie międzynarodowym. Propozycje zmian mają więc na celu jedynie uzupełnienie opisu poszczególnych typów, zwłaszcza w kontekście wyodrębnienia poszczególnych postaci zbrodni ludobójstwa.

Art. 122 K.k. określa tzw. przestępstwa wojenne, odwołując się do prawa międzynarodowego. Przedmiotem ochrony z art. 122 K.k. są obiekty nie mające wojskowego charakteru ani przeznaczenia. W aktualnym stanie prawnym § 1 tego artykułu wymienia: miejscowości lub obiekty nie bronione, których ochronę przewiduje Protokół dodatkowy do Konwencji Genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych z dnia 8 czerwca 1977 r. (Protokół I) – Dz. U. z 1992 r. Nr 41, poz. 175), strefy sanitarne, których dotyczy Konwencja Genewska z dnia 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych (Dz. U. z 1956 r. Nr 38, poz. 171), strefy zneutralizowane przewidziane w Konwencji Genewskiej z dnia 12 sierpnia 1949 r. o ochronie osób cywilnych podczas wojny (Dz. U. z 1956 r. Nr 38, poz. 171). Natomiast nie są objęte zakresem art. 122 K.k. strefy zdemilitaryzowane, które na podstawie wspomnianego wyżej Protokołu I również poddane zostały szczególnej ochronie, stąd potrzeba uzupełnienia tej luki normatywnej w obecnej regulacji.

Zmiana w art. 124 K.k. polega na uzupełnieniu katalogu istniejących już zachowań sprawczych związanych z naruszeniem międzynarodowego prawa humanitarnego o takie zachowania, które zostały stypizowane w Statucie, a do tej pory nie znajdowały odzwierciedlenia w Kodeksie karnym. Dotyczy to zachowań określonych w art. 8 ust. 2 lit. b vii, w art. 8 ust. 2 lit. b xiv, art. 8 ust. 2 lit. b xv, art. 8 ust. 2 lit. b xxi, art. 8 ust. 2 lit. b xxii, w art. 8 ust. 2 lit. b xxvi, w art. 8 ust. 2 lit. c ii, w art. 8 ust. 2 lit. c vi, w art. 8 ust. 2 lit. c vii. Projektowany § 2 art. 124 ma charakter dopełniający, ponieważ dotyczy kategorii osób chronionych na podstawie międzynarodowego prawa humanitarnego, do której odnosi się § 1, a rodzaj tych zachowań nie uzasadnia wyłączenia ich do odrębnej jednostki redakcyjnej.

Statut przewiduje zakaz wcielania albo werbowania do sił zbrojnych dzieci poniżej 15 roku życia, natomiast projektowany art. 124 przewiduje rozszerzenia tego zakazu na osoby poniżej 18 roku życia. Przyjęte rozwiązanie jest wynikiem ratyfikowania przez Polskę Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne z dnia 25 maja 2000 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 91, poz. 608), który przewiduje w opisanym zakresie cezurę wieku na poziomie 18 lat.

4. Zmiana art. 125 K.k. wynika z konieczności uwzględnienia w Kodeksie karnym wynikających z art. 8 ust. 2 a iv, b xii oraz e xii Statutu, jak również z tzw. Konwencji Genewskich (art. 50 I Konwencji Genewskiej z 1949 r., art. 51 II Konwencji Genewskiej z 1949 r., art. 147 IV Konwencji Genewskiej z 1949 r.) czynów przeciwko mieniu. W projektowanym art. 126a K.k. spenalizowano publiczne pochwalanie przestępstw lub nawoływanie do ich popełnienia, odnoszące się do czynów określonych w rozdziale XVI Kodeksu karnego.

5. Odpowiedzialność osób za zbrodnie popełniane przez podwładnych pozostających pod ich faktyczną władzą lub kontrolą

Statut przewiduje w art. 28 odpowiedzialność dowódców wojskowych oraz przełożonych cywilnych, na których ciąży obowiązek należytej kontroli, za przestępstwa objęte Statutem, popełnione przez podwładnych pozostających pod ich faktyczną władzą. Taka odpowiedzialność ograniczona jest do sytuacji, gdy osoba taka pomimo tego, że wiedziała albo powinna była wiedzieć o tym, że podwładni popełniali bądź zmierzali do popełnienia tych przestępstw (w przypadku dowódców wojskowych) albo wiedziała lub świadomie zlekceważyła taką informację (w przypadku przełożonych cywilnych), nie podjęła wszystkich niezbędnych środków w celu zapobieżenia przestępstwu.

Wprawdzie Kodeks karny przewiduje konstrukcję pomocnictwa przez zaniechanie (art. 18 § 3 in fine) odpowiadającą od strony przedmiotowej art. 28 Statutu, jednak odpowiedzialność ta ogranicza się jedynie do przestępstw umyślnych, natomiast art. 28 Statutu zakłada również odpowiedzialność takich osób, gdy po jej stronie zachodzi nieumyślność co do działań podejmowanych przez podwładnych.

Wprowadzono zatem przepis szczególny – art. 126b, który przewiduje odpowiedzialność osoby, na której ciąży obowiązek należytej kontroli, która umyślnie dopuszcza do popełnienia enumeratywnie wymienionych w tym przepisie zbrodni, przez osobę pozostającą pod jej faktyczną władzą lub kontrolą. Osobę taką traktuje się jak sprawcę

tych czynów, a nie jak pomocnika. Rozwiązania tego rodzaju występują już obecnie w polskim prawie karnym – na przykład w ten sposób kryminalizowane są czyny funkcjonariusza publicznego, który dopuszcza do znęcania się nad osobą pozbawioną wolności (art. 247 § 3 K.k.).

Odpowiednio łagodniej proponowane przepisy nakazują traktować osobę, na której ciąży obowiązek należytej kontroli, w przypadku działania nieumyślnego (projektowany art. 126b § 2 K.k.). W tym zakresie projekt zawiera regulacje węższe niż art. 28 Statutu, który nie różnicuje odpowiedzialności osoby, na której ciąży obowiązek należytej kontroli od umyślności lub nieumyślności po jego stronie. Jednak zarówno komentarze do Statutu (por. A. Cassese, P. Gaeta, J.R.W.D. Jones; *The Rome Statute of the International Criminal Court: a Commentary*, Oxford University Press, 2002 r., str. 871), jak i praktyka legislacyjna innych państw implementujących Statut (np. niemiecki Międzynarodowy Kodeks karny) wskazują na celowość zróżnicowania sankcji karnej w przypadku, gdy w warunkach art. 28 Statutu sprawca działa umyślnie albo nieumyślnie.

Należy również zauważyć, że art. 28 Statutu zdaje się odmiennie traktować sytuację popełnienia przestępstwa w wypadkach, gdy sprawcą jest dowódca wojskowy oraz przełożony cywilny. Dowódca wojskowy odpowiada na podstawie art. 28 Statutu za zbrodnie popełnione przez siły zbrojne pozostające pod jego rzeczywistym dowództwem i kontrolą, natomiast przełożony cywilny za zbrodnie popełnione przez podwładnych znajdujących się pod jego faktyczną władzą kontrolną, a zatem w tym drugim przypadku Statut zdaje się wskazywać na bardziej zindywidualizowany krąg osób dopuszczających się zbrodni objętych Statutem. Z uwagi na niewielki do tej pory dorobek orzecniczy Trybunału nie jest możliwa weryfikacja, czy to zróżnicowanie w sferze normatywnej będzie miało wpływ na decyzje Trybunału, w szczególności w sferze dowodowej (w przypadku dowódcy wojskowego konieczność wykazania jedynie dopuszczenia się określonych przestępstw przez siły zbrojne pozostające pod jego dowództwem i kontrolą bez konieczności zindywidualizowania tej odpowiedzialności, w przypadku przełożonego cywilnego konieczność udowodnienia przestępstw popełnionych przez określonych, zindywidualizowanych podwładnych). Opisane zróżnicowanie nie zostało zatem odzwierciedlone w projekcie, tym bardziej, że dotychczasowe orzecznictwo międzynarodowych trybunałów karnych nie dokonuje takiego rozróżnienia.

6. Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości sprawowanemu przez Międzynarodowy Trybunał Karny

Oprócz zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych Statut przewiduje penalizację określonych w art. 70 Statutu przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości sprawowanemu przez Trybunał. Chodzi w szczególności o: składanie fałszywych zeznań w postępowaniu przed Trybunałem, przedstawianie w tym postępowaniu fałszywych dowodów, wpływanie na świadków i matactwo, utrudnianie pracy Trybunałowi, zastraszanie lub przekupstwo urzędnika Trybunału, korupcję popełnianą przez urzędnika Trybunału.

Projekt przewiduje zatem poszerzenie zakresu czynów wymierzonych przeciwko wymiarowi sprawiedliwości, zawartych w Rozdziale XXX Kodeksu karnego o czyny popełnione w postępowaniu przed Trybunałem (projektowane zmiany art. 232 i 240 K.k.). Nie dotyczy to wszystkich przestępstw przewidzianych w rozdziale XXX, niektóre z nich nie będą miały bowiem zastosowania do Trybunału. Chodzi tu m.in. o przepisy dotyczące czynów, których Statut nie przewiduje, np. przestępstwa niezawiadomienia o przestępstwie (art. 238 K.k.), przestępstwa samouwolnienia się i pomocy w samouwolnieniu (art. 242 i 243 K.k.). Zakresem ochrony objęto również wymiar sprawiedliwości sprawowany przez międzynarodowy trybunał karny lub jego organ działający na podstawie umowy międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo powołany przez organizację międzynarodową, ukonstytuowaną umową ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską.

7. Wprowadzenie definicji normatywnej pojęcia „handel ludźmi”

Celem projektowanej ustawy jest wprowadzenie do Kodeksu karnego definicji pojęcia „handel ludźmi”, wynikającej z ratyfikowanego przez Polskę w dniu 18 sierpnia 2003 r. Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, zwanego powszechnie protokołem z Palermo (Dz. U. z 2005 r. Nr 18, poz. 160), uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 18, poz. 158), Decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz. U. WE L 203 z dnia 1 sierpnia 2002 r.), a także Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzonej w Warszawie dnia 16 maja 2005 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 20, poz. 107).

Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r., zwana „Konwencją Warszawską”, zawiera definicję „handlu ludźmi”, zgodnie z którą (a) „handel ludźmi” oznacza: „werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, z zastosowaniem groźby lub użyciem siły, bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępny, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystywanie prostytutki innych osób, lub inne formy wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów”.

Zawarta w Konwencji Warszawskiej definicja pojęcia „handel ludźmi” obejmuje wymogi i zalecenia wynikające z innych aktów prawa międzynarodowego, m.in. z Protokołu z Palermo, zgodnie z którym:

(a) „Handel ludźmi” oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, z zastosowaniem gróźb lub użyciem siły, lub też z zastosowaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności od zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu jej wykorzystania.

Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystanie do prostytutki innych osób lub inne formy wykorzystania seksualnego, pracę lub usługi o charakterze przymusowym, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów ludzkich,

(b) zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie, o którym mowa pod literą (a), nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którąkolwiek z metod, o której mowa pod literą (a),

(c) werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie dziecka celem jego wykorzystania uznawane jest za „handel ludźmi” nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z metod, o której mowa pod literą (a),

(d) „dziecko” oznacza osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia.

Decyzja ramowa Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz. U. WE L 203 z 1 sierpnia 2002 r.) także zdefiniowała pojęcie handlu ludźmi, ustalając iż:

„Handel ludźmi” to werbowanie, przewóz, przekazywanie, przechowywanie, dalsze przyjmowanie osoby, włącznie z wymianą lub przeniesieniem kontroli nad tą osobą, gdy:

a) dzieje się to przy użyciu przymusu, siły lub zastraszenia, w tym uprowadzenia, lub

b) dzieje się to przy użyciu oszustwa lub nadużycia finansowego, lub

c) ma miejsce nadużycie władzy lub sytuacji wrażliwości, które powoduje, że osoba nie ma w rzeczywistości prawdziwego i nadającego się do zaakceptowania wyboru innego niż poddanie się wykorzystaniu, lub

d) oferowane lub przyjmowane są opłaty lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą,

do celów wyzysku pracy lub usług tej osoby, w tym w formie co najmniej przymusowej lub obowiązkowej pracy lub usług, niewolnictwa lub praktyk podobnych do niewolnictwa oraz poddaństwa, lub do celów wyzysku prostytucji innych osób lub innych form wykorzystania seksualnego, w tym pornografii.

Zgoda ofiary handlu ludźmi na wykorzystanie, zamierzone lub rzeczywiste, nie jest brana pod uwagę, gdy został użyty którykolwiek ze środków wymienionych w ust. 1.

Gdy zachowanie określone w ust. 1 dotyczy dziecka, jest ono przestępstwem podlegającym karze za handel, nawet jeśli nie został użyty żaden ze środków wymienionych w ust. 1.

Zgodnie z artykułem 10 Decyzji ramowej Rady, państwa członkowskie podjąć miały środki niezbędne do wykonania Decyzji ramowej przed dniem 1 sierpnia 2004 r.

Dla zapewnienia wymogu pewności prawa konieczne jest dokonanie transpozycji decyzji ramowej w sprawie handlu ludźmi przez włączenie najistotniejszych postanowień tej decyzji do polskiego ustawodawstwa. Odwołując się do definicji zawartej w Konwencji Warszawskiej, pod pojęciem handlu rozumianym jako obrót (ang. trafficking) kryje się „werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób”.

Słownik współczesnego języka polskiego definiuje:

– „werbowanie” jako nakłanianie,

– „transport” jako przemieszczanie ludzi lub ładunków na pewną odległość z zastosowaniem środków lokomocji,

– „przekazywanie” jako dawanie coś komuś do dalszego dysponowania,

– „przechowywanie” jako trzymanie coś gdzieś, składowanie, magazynowanie, przetrzymywanie, oddawanie na przechowanie, przetrzymywanie kogoś, coś w ukryciu przez pewien czas, ukrywanie, zatajanie, chowanie przed kimś,

– „przyjmowanie” jako branie tego, co jest dawane, branie kogoś do siebie, zapewnianie schronienia, udostępnianie pomieszczenia, zatrudnianie kogoś, dawanie komuś jakiejś pracy, goszczenie kogoś u siebie.

Określając sposób działania sprawcy Konwencja Warszawska wymienia następujące zachowania: z zastosowaniem groźby lub użyciem siły bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępu, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą w celu wykorzystania.

Kodeks karny zawiera wyżej wymienione określenia w następujących przepisach:

– „groźba” – art. 115 § 12, 128 § 3, 153 § 1, art. 166, 190, 191, 197, 203, 224, 232, 245, 246, 249, 250, 260, 280, 281, 282, 346,

– „użycie siły” lub „przemoc” – art. 119 § 1, art. 127, 128, 153, 191, 197, art. 202 § 3, art. 203, 224, 232, art. 242 § 4, 245, 246, 249, 250, 260, art. 264 § 2, 280, 281, 282, art. 289 § 3, art. 346,

– „uprowadzenie” – art. 211,

– „oszustwo” – art. 297 i 298,

– „wprowadzenie w błąd” – art. 132, 272, 286, art. 342 § 1 pkt 2,

– „nadużycie władzy” – art. 41 § 1,

– wykorzystanie słabości, czyli „wykorzystanie krytycznego położenia” – art. 199 § 1,

– „wręczenie płatności lub korzyści” – art. 229 § 1,

– „przyjęcie płatności lub korzyści” – art. 228.

Konwencja Warszawska jako cel działania sprawcy podaje wykorzystanie ofiary. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystywanie prostytutki innych osób lub inne formy wykorzystania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów. Kodeks karny w rozdziale XXV opisuje przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, w tym doprowadzenie innej osoby do uprawiania prostytutki (art. 203) czy rozpowszechnianie

pornografii (art. 202). Konsekwencją wprowadzenia do Kodeksu karnego definicji handlu ludźmi w projektowanym kształcie jest konieczność uchylenia przepisu art. 204 § 4 K.k., penalizującego zwabienie lub uprowadzenie innej osoby w celu uprawiania prostytucji za granicą.

W projekcie przewiduje się wprowadzenie nowego przepisu obejmującego kryminalizację handlu ludźmi, oznaczonego jako art. 189a Kodeksu karnego, a zlokalizowanego w rozdziale XXIII Kodeksu karnego (Przestępstwa przeciwko wolności). Z uwagi na wysoki stopień społecznej szkodliwości handlu ludźmi uzasadnione jest również wprowadzenie karalności przygotowania do popełnienia tego przestępstwa, co przewidziano w § 2 projektowanego art. 189a Kodeksu karnego. W związku z tym uchylono art. 253 Kodeksu karnego, który zlokalizowany był w rozdziale XXXII Kodeksu karnego (Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu).

W art. 2 przewidziano modyfikację art. 19 ust. 1 ustawy o Policji, określającego katalog przestępstw, które mogą być objęte kontrolą operacyjną, niezbędną w związku z uchyleniem art. 253 K.k. i zastąpieniem go projektowanym art. 189a K.k.

Art. 3 projektu dotyczy nowelizacji art. 8 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554 z późn. zm.), który nie definiuje pojęcia „niewolnictwo”, penalizując jedynie zachowania polegające na oddawaniu innej osoby w stan niewolnictwa albo uprawianiu handlu niewolnikami. Z uwagi na wymogi wynikające z zasady dostatecznej określoności czynu zabronionego celowe jest wprowadzenie do Kodeksu karnego normatywnej definicji tego pojęcia. Zmiana art. 8 Przepisów wprowadzających Kodeks karny ma charakter dostosowawczy w związku z wprowadzeniem definicji normatywnej pojęcia „niewolnictwo”.

Rzeczpospolita Polska ratyfikowała Konwencję w sprawie niewolnictwa (Dz. U. z 1930 r. Nr 6, poz. 48) podpisaną w dniu 25 września 1926 r. w Genewie, która w artykule pierwszym ustala definicję niewolnictwa i handlu niewolnikami.

W myśl Konwencji niewolnictwo jest stanem czy położeniem jednostki, względem której stosowane jest postępowanie w całości lub części wynikające z prawa własności. Projektowana w art. 115 § 23 definicja niewolnictwa odzwierciedla definicję konwencyjną, określając, że niewolnictwo jest stanem zależności, w którym człowiek traktowany jest jak przedmiot własności.

W związku z projektowaną treścią art. 118a § 2 pkt 1 K.k., obejmującego zakresem normowania, zgodnie z wymogami wynikającymi ze Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, nie tylko oddanie osoby w stan niewolnictwa, ale również utrzymanie jej w tym stanie, w projekcie przewidziano poszerzenie opisu typu czynu określonego w art. 8 Przepisów wprowadzających Kodeks karny. Zmiana ta znajduje uzasadnienie w postulacie spójności systemowych unormowań odnoszących się do tożsamej problematyki, jak również znajduje uzasadnienie, zarówno w płaszczyźnie aksjologicznej, jak i kryminalnopolitycznej, oparte na porównywalnym stopniu społecznej szkodliwości zachowania sprawcy polegającego na oddaniu innej osoby w stan niewolnictwa z zachowaniem, polegającym na utrzymywaniu takiej osoby w tym stanie.

Pojęcie handlu niewolnikami obejmuje wszelkie pojmanie, nabycie lub odstąpienie danej osoby celem uczynienia z niej niewolnika; wszelkie nabycie niewolnika dla sprzedaży lub zamiany, jakkolwiek akt odstąpienia drogą sprzedaży lub zamiany niewolnika nabytego dla celów sprzedaży lub wymiany, jak i w ogóle wszelki rodzaj handlu lub przewozu niewolników.

Zaproponowana w art. 4 projektu zmiana brzmienia art. 25 § 1 Kodeksu postępowania karnego wynika z konieczności dodania do katalogu przestępstw, rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sąd okręgowy, występku określonego w projektowanym art. 189a § 2 i 3 K.k.

W art. 5 projektu przewidziano, że *vacatio legis* ustawy wynosić będzie 30 dni, co wydaje się być okresem niezbędnym, a równocześnie wystarczającym, z uwagi na charakter zmian prawa objętych projektowaną nowelizacją.

Projekt nie wymaga rozpatrzenia przez Komitet Europejski Rady Ministrów. Zgodnie z § 19 uchwały nr 49 Rady Ministrów z dnia 19 marca 2002 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. Nr 13, poz. 221, z późn. zm.) oraz stosownie do § 3 ust. 2 zarządzenia nr 30 Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 marca 2004 r. w sprawie Komitetu Europejskiego Rady Ministrów (M. P. Nr 14, poz. 223), rozpatrzeniu przez Komitet Europejski Rady Ministrów podlegają projekty ustaw dostosowawczych oraz dokumenty rządowe związane z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej. Tymczasem Decyzja ramowa

Rady 2002/629/ WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi (Dz. U. WE L 203 z dnia 1 sierpnia 2002 r.), jest już wdrożona do polskiego systemu prawnego przez kryminalizację zachowania polegającego na handlu ludźmi w obowiązującym art. 253 K.k. Celem nowelizacji w tym zakresie nie jest więc wdrożenie prawa Unii Europejskiej do prawa polskiego, a jedynie modyfikacja istniejącego stanu prawnego.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które będzie oddziaływała ustawa

Ustawa oddziaływać będzie przede wszystkim na funkcjonariuszy publicznych, w tym sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej.

Projektowane regulacje będą oddziaływały również na osoby fizyczne będące adresatami wynikających z nich norm oraz sprawcami określonych w nich przestępstw, przez stworzenie podstawy pociągnięcia tych osób do odpowiedzialności karnej. Projektowana ustawa będzie oddziaływała także na ofiary nowych typów przestępstw, które w razie wszczęcia postępowania karnego uzyskają status pokrzywdzonego.

Można zakładać, że wejście w życie projektowanych regulacji z uwagi na ich przedmiot, nie wpłynie na istotny wzrost obciążenia sądów, prokuratur i organów prowadzących postępowania przygotowawcze.

2. Wyniki przeprowadzonych konsultacji

Projekt został przesłany w ramach konsultacji następującym podmiotom:

- 1) Sądowi Najwyższemu,
- 2) Krajowej Radzie Sądownictwa,
- 3) Naczelnej Radzie Adwokackiej,
- 4) Krajowej Izbie Radców Prawnych,
- 5) Stowarzyszeniu Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej,
- 6) Stowarzyszeniu Sędziów Polskich „Iustitia”,
- 7) Urzędowi do Spraw Cudzoziemców,
- 8) Głównemu Inspektorowi Pracy,
- 9) Rzecznikowi Praw Dziecka,
- 10) Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,
- 11) Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi,
- 12) Fundacji „La Strada”,

- 13) Fundacji „Dzieci Niczyje”,
- 14) Fundacji „ITAKA”,
- 15) 15. sądom i prokuratorom.

Sąd Najwyższy nie zgłosił uwag do projektu nowelizacji.

Krajowa Rada Sądownictwa zaopiniowała projekt pozytywnie, nie zgłaszając do niego uwag.

Znaczna większość pozostałych podmiotów uczestniczących w konsultacjach nie zgłosiła do niego uwag albo jedynie wyraziła poparcie do projektowanej nowelizacji, wskazując na jej w pełni uzasadniony charakter.

W toku konsultacji zostały również zgłoszone uwagi krytyczne do projektu. W szczególności obszerne stanowisko w tym zakresie przedstawiła Krajowa Izba Radców Prawnych oraz Polski Czerwony Krzyż.

Krajowa Izba Radców Prawnych podniosła szereg uwag szczegółowych, m.in. akcentując kazuistyczny charakter projektowanej definicji pojęcia „handel ludźmi”, zarzucając niedostateczną jednoznaczność występujących w tej definicji wyrażeń określających znamiona czynności sprawczych, względnie zbędność niektórych objętych definicją określeń, jak również niezasadne objęcie definicją pojęcia „handel ludźmi” zachowań sprawcy podejmowanych z zamiarem ewentualnym.

Wątpliwości Krajowej Izby Radców Prawnych wzbudziło ponadto posługiwanie się w tej definicji zarówno pojęciem „wyzyskania”, jak i „wykorzystania”, a także umiejscowienie nowego art. 189a K.k., zastępującego unormowania zawarte obecnie m.in. w art. 253 K.k., do rozdziału Kodeksu karnego grupującego przestępstwa przeciwko wolności. Podmiot ten przedstawił również szereg uwag szczegółowych odnoszących się do projektowanych przepisów części szczególnej Kodeksu karnego, w zakresie w jakim stanowią one dostosowanie prawa karnego materialnego do przepisów Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, w szczególności do poszczególnych znamion projektowanych nowych typów przestępstw, przedstawiając w wielu wypadkach własną propozycję odpowiedniego przepisu lub jego fragmentu.

Polski Czerwony Krzyż, wyrażając poparcie dla kierunku nowelizacji, zgłosił uwagi szczegółowe do projektu, m.in. sygnalizując celowość doprecyzowania znamion typu

przestępstwa z art. 118a K.k. o wskazanie, że zamach musi być wymierzony w osoby cywilne oraz kwestionując nieposłuszenie się w opisie tego czynu pojęciem „niewolnictwa seksualnego”, „wymuszonej ciąży” oraz „przymusowej sterylizacji”, które to pojęcia zostały wymienione w statucie. Podmiot ten zgłosił również postulat dokonania równoczesnej nowelizacji art. 318 K.k., określającego instytucję wyłączającą winę sprawcy w postaci tzw. działania na rozkaz oraz postulat nowelizacji Kodeksu postępowania karnego, polegającej na wprowadzeniu obejmującego pracowników Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża zakazu dowodowego, odnoszącego się do przesłuchania na okoliczności, o których dowiedzieli się w ramach pełnienia funkcji jego przedstawiciela.

Zgłoszone w toku konsultacji uwagi zostały częściowo uwzględnione, w zakresie w jakim były uzasadnione merytorycznie i nie prowadziły do niespójności objętych projektem unormowań. W szczególności uwzględniono niektóre uwagi odnoszące się do brzmienia normatywnej definicji pojęć „handel ludźmi” oraz „niewolnictwo” oraz zakresu tych pojęć, a także znamion projektowanych nowych typów przestępstw, odpowiednio je modyfikując.

Z kolei niektóre zawarte w opinii Polskiego Czerwonego Krzyża postulaty legislacyjne, z uwagi zarówno na wykraczający poza ramy projektu charakter, jak i na późny termin ich zgłoszenia, nie mogły zostać rozważone w ramach obecnej nowelizacji.

Sądy oraz prokuratorzy okręgowi i apelacyjni w większości wypadków nie zgłosili uwag do projektu, w wielu wypadkach wyrażając aprobatę dla przewidzianych w nim rozwiązań. W niektórych wypadkach przedstawione zostały natomiast propozycje innego ujęcia niektórych spośród projektowanych przepisów, zastąpienia niektórych znamion innymi znamionami, a także propozycje innego ujęcia definicji normatywnych, m.in. definicji pojęcia „niewolnictwo”. Sygnalizowano również możliwość zaistnienia wątpliwości interpretacyjnych dotyczących niektórych znamion występujących w projektowanych nowych typach przestępstw. Zgłoszone przez praktyków wymiaru sprawiedliwości uwagi zostały wykorzystane przy opracowywaniu ostatecznej wersji nowelizacji.

3. Skutki finansowe i społeczno-gospodarcze ustawy

Wejście w życie ustawy w proponowanym brzmieniu nie spowoduje skutków finansowych dla budżetu państwa w rozumieniu art. 40 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, z późn. zm.).

Projektowana ustawa nie spowoduje skutków na rynku pracy, w sferze konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej gospodarki oraz pozostanie bez wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

4. Zainteresowanie pracami nad projektem ustawy

Projekt niniejszej ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej z chwilą przekazania go do uzgodnień międzyresortowych. Nie zostały wniesione zgłoszenia zainteresowania tym projektem w trybie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414).

5. Zgodność z przepisami Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanej regulacji jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

URZĄD
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ STANU

Mikołaj Dowgielewicz

Min.MD/1986/09/DP/ma

Warszawa, dnia 27 sierpnia 2009 r.

Pan Maciej Berek
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o Policji sporządzona na podstawie art. 9 pkt 3 w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2a ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Komitecie Integracji Europejskiej (Dz. U. Nr 106, poz. 494) przez Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej Mikołaja Dowgielewicza

Szanowny Panie Ministrze,

W związku z projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o Policji (pismo z dnia 20.08.2009 r., nr RM-10-109-09), uprzejmie informuję, że nie zgłaszam uwag.

Jednocześnie pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

Projektowana regulacja jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.

Z poważaniem,

Zd. SEKRETARZA
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
POLNE SEKRETARZ STANU
Mikołaj Dowgielewicz

Do uprzejmej wiadomości:

Pan Zbigniew Wrona
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Sprawiedliwości

SEKRETARZ RZĄDU
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

2009-08-25

116455/09